

บทความสำหรับเผยแพร่

โครงการความชุกและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารเสพติดมากกว่าหนึ่งชนิดร่วมกันในวันเดียวกันของ นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือ

ปัจจุบันในหลายประเทศเริ่มมีความชุกของการใช้สารเสพติดมากกว่าหนึ่งชนิดร่วมกันในวันเดียวกันในกลุ่มเยาวชนทั่วโลกเพิ่มมากขึ้น และก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่ทวีความซับซ้อนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษาความชุกของการใช้สารเสพติด ความสัมพันธ์และปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกัน และการอธิบายแบบแผน และภาพจำลองทางความคิดที่เป็นมูลเหตุของการใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกันของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือ ในครั้งนี้จะช่วยยืนยันถึงสถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกันในกลุ่มนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการสามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนามาตรการการเฝ้าระวัง และพัฒนามาตรการหรือกิจกรรมสำหรับป้องกันและควบคุมการใช้สารเสพติดของเยาวชนได้อย่างสอดคล้องและเท่าทันสภาพปัญหาในปัจจุบัน

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีเชื้อชาติไทย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35.3 เคยทดลองใช้สารเสพติดมาแล้วในช่วงชีวิต โดยส่วนใหญ่ทดลองบุหรี่ยี่เป็นสารเสพติดชนิดแรกในชีวิต หรือคิดเป็นร้อยละ 19.0 รองลงมาคือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกัญชา คิดเป็นร้อยละ 15.4 และร้อยละ 0.8 ตามลำดับ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.3 ที่ใช้สารเสพติด โดยส่วนใหญ่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาคือ บุหรี่ กัญชา กระท่อม ยาบ้า ยาไอซ์ และยาอี คิดเป็นร้อยละ 16.9, 7.3, 3.5, 1.6, 1.2 และ 1.0 ตามลำดับ ในรอบ 30 วันที่ผ่านมา พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.7 ที่ใช้สารเสพติด โดยส่วนใหญ่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 15.1 รองลงมาคือบุหรี่ กัญชา ยาบ้า กระท่อม ยาไอซ์ และยาอี คิดเป็นร้อยละ 9.6, 0.8, 0.5, 0.3, และ 0.2 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านรูปแบบการใช้สารเสพติดในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สารเสพติดในรอบ 30 วันที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้สารเสพติดเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 58.8 และที่เหลืออีกร้อยละ 41.2 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกันอย่างน้อย 1 วันในรอบ 30 วันที่ผ่านมา โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มที่เคยใช้สารเสพติด 2 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกันและกลุ่มที่เคยใช้สารเสพติดมากกว่า 2 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และร้อยละ 5.5 ตามลำดับ สำหรับแบบแผนของการใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกัน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 แบบแผน คือ 1) แบบแผนการใช้สารเสพติด 2 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกัน แบบแผนที่นิยมใช้มากที่สุดคือการสูบบุหรี่ร่วมกับการดื่มแอลกอฮอล์ รองลงมาคือ การสูบบุหรี่ร่วมกับการใช้กัญชา การดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับการใช้ยาอี การดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับการใช้กัญชา และการใช้สารเสพติดอื่น ๆ ร่วมกับการสูบบุหรี่ และการดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับการใช้ยาบ้า 2) แบบแผนการใช้สารเสพติด 3 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกัน แบบแผนที่นิยมใช้มากที่สุดคือการสูบบุหรี่ร่วมกับการดื่มแอลกอฮอล์และร่วมกับการใช้กัญชา และ 3) แบบแผนการใช้สารเสพติด 4 ชนิด

ร่วมกันในวันเดียวกัน แบบแผนที่นิยมใช้มากที่สุดคือการสูบบุหรี่ร่วมกับการดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับการใช้กระท่อมและร่วมกับการใช้ยาไอ

ผลการวิเคราะห์ Coefficient of correlation พบว่า ความถี่ของการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ของการดื่มแอลกอฮอล์ ($r=0.53$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ของการใช้กัญชา ($r=0.19$) และพบว่าความถี่ของการใช้สารเสพติดเชิงเดี่ยวที่มีความสัมพันธ์กับความถี่ของการใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันมากที่สุดคือ ความถี่ของการดื่มแอลกอฮอล์ ($r=0.80$) รองลงมาคือ ความถี่ของการสูบบุหรี่ ($r=0.66$) และความถี่ของการใช้กัญชา ($r=0.28$)

ผลการวิเคราะห์ Multivariate logistic regression พบว่า มีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่โมเดลสุดท้าย (Step 12) จำนวน 7 ตัวแปร โดยสามารถเรียงลำดับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกันของนักศึกษาอาชีวศึกษาตามลำดับจากค่า OR_{Adj} มากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ เคยทดลองใช้กัญชาเป็นยาเสพติดตัวแรกในชีวิต ($OR_{Adj}=4.149$, 95% CI=1.4-12.3, p-value=0.010) เคยทดลองใช้บุหรี่เป็นยาเสพติดตัวแรกในชีวิต ($OR_{Adj}=3.294$, 95% CI=2.4-4.6, p-value<0.001) เพศชาย ($OR_{Adj}=1.907$, 95% CI=1.3-2.9, p-value=0.002) มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ ($OR_{Adj}=1.855$, 95% CI=1.3-2.7, p-value=0.002) มีเพื่อนสนิทใช้สารเสพติดที่ผิดกฎหมายที่นอกเหนือจากกัญชา ($OR_{Adj}=1.804$, 95% CI=1.3-2.5, p-value=0.001) มีรายได้ต่อเดือนมากกว่าค่าเฉลี่ย ($OR_{Adj}=1.384$, 95% CI=1.0-1.9, p-value=0.038) และมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สารเสพติด($OR_{Adj}=1.371$, 95% CI=1.0-1.9, p-value=0.046)

ภาพจำลองทางความคิดที่เป็นมูลเหตุของการใช้สารเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันในวันเดียวกันเพราะ 3 มูลเหตุสำคัญ คือ 1) สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้มากกว่าการใช้สารเสพติดเชิงเดี่ยว ได้แก่ ช่วยเพิ่มความรู้สึกที่ดีได้มากกว่าเมื่อเทียบกับการใช้สารเสพติดเชิงเดี่ยว ช่วยลดอาการหรือผลกระทบที่ไม่ต้องการจากการใช้สารเสพติดเชิงเดี่ยวลงได้ และช่วยตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2) คล้อยตามกลุ่มเพื่อน ใน 3 ลักษณะ คือ เพื่อนแนะนำให้ใช้จึงทำให้อยากทดลองทำตาม มีเพื่อนสนิทที่มีรสนิยมการใช้สารเสพติดแตกต่างกันจึงทำให้เวลารวมกลุ่มสังสรรค์กันมีโอกาสได้ลองใช้สารเสพติดได้มากกว่า 1 ชนิด และเพราะเพื่อนสนิทยังใช้สารเสพติดแบบผสมผสานอยู่จึงทำให้ไม่สามารถเลิกพฤติกรรมดังกล่าวได้ 3) การรับรู้อันตรายและบรรทัดฐานทางสังคมเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด ใน 3 ลักษณะ คือ การใช้สารเสพติดแบบผสมผสานเป็นเรื่องที่สังคมส่วนใหญ่ให้การยอมรับที่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป ไม่เชื่อว่าการใช้สารเสพติดทั้ง 2 ชนิดดังกล่าวร่วมกันในวันเดียวกันจะมีผลกระทบต่อสุขภาพมากกว่าการใช้เพียงตัวใดตัวหนึ่ง และมีมุมมองว่าการใช้กัญชาเป็นเรื่องการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร และคิดว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อสังคม